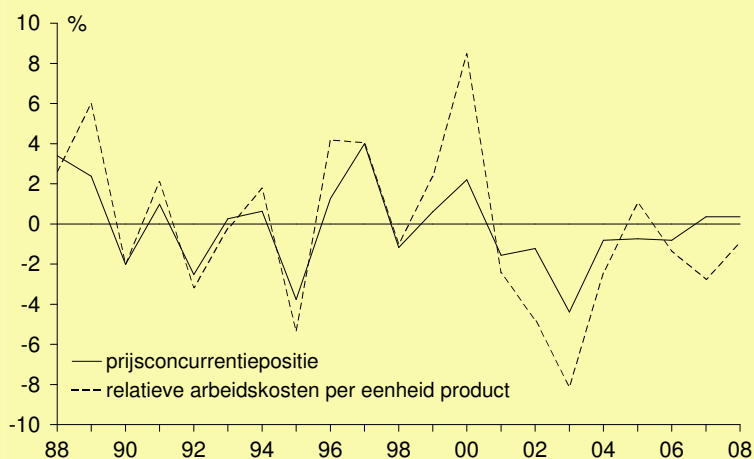

Arbeidskosten per eenheid product in de verwerkende industrie en prijsconcurrentiepositie

De prijsconcurrentiepositie is in de Macro Economische Verkenning gedefinieerd als het verschil tussen de ontwikkeling van de concurrentenprijs en de prijsontwikkeling van de binnenslands geproduceerde uitvoer. Voor de volumegroei van de binnenslands geproduceerde uitvoer is de ontwikkeling van deze relatieve prijs belangrijk. Een indicator voor de verandering van de prijsconcurrentiepositie is de relatieve ontwikkeling van de arbeidskosten per eenheid product in de verwerkende industrie. Hierbij wordt de ontwikkeling in de Nederlandse verwerkende industrie vergeleken met die van hun concurrenten. Als de arbeidskosten per eenheid product voor Nederlandse exporteurs sneller stijgen dan voor hun buitenlandse concurrenten is het waarschijnlijk dat de Nederlandse exportproducten duurder worden en de prijsconcurrentiepositie verslechtert.

Het is niet zo dat ontwikkelingen in de arbeidskosten per eenheid product in de verwerkende industrie één op één weerspiegeld worden in de ontwikkelingen van de binnenslands geproduceerde uitvoerprijs. Ten eerste bestaat de binnenslands geproduceerde uitvoer van fabrikaten niet alleen uit industrieproducten, maar is deze voor ongeveer 10% ook afkomstig uit de land- en tuinbouw en visserij. Belangrijker is dat kostenveranderingen vanwege vastliggende contracten niet onmiddellijk kunnen worden verrekend in de uitvoerprijs. Naar schatting duurt het 2 à 3 jaar voordat een verandering van de arbeidskosten volledig is doorberekend in de uitvoerprijs. De vertraagde doorwerking van kostenmutaties in afzetprijzen vertaalt zich in de winstmarges. Ten slotte zijn er nog andere factoren dan arbeidskosten. De uitvoerprijs wordt ook bepaald door de prijsontwikkeling van de gebruikte grondstoffen en halffabrikaten, de energiekosten en de winstmarges. Immers, exporteurs kunnen ervoor kiezen de verandering van de arbeidskosten niet door te berekenen in de uitvoerprijs.

Relatieve ontwikkeling arbeidskosten per eenheid product en uitvoerprijs, 1988-2008

Ondanks deze factoren is er sprake van een grote samenhang tussen de ontwikkeling van de relatieve arbeidskosten per eenheid product (concurrenten minus Nederland) en de verandering van de prijsconcurrentiepositie (zie figuur). Wel zijn de fluctuaties van de relatieve arbeidskosten per eenheid product groter dan die van de prijsconcurrentiepositie. De correlatie wordt positief beïnvloed, doordat een verandering van de dollarkoers beide grootheden in dezelfde richting wijzigt. Daarnaast speelt een rol dat naar de internationale verschillen wordt gekeken. Als de invloed van de andere factoren dan arbeid op de uitvoerprijs even groot is voor Nederlandse exporteurs als voor hun concurrenten, dan wordt dit effect eruit gefilterd. Dit blijkt logischerwijs vaak het geval te zijn. Als bijvoorbeeld de olieprijs sterk stijgt, hebben niet alleen Nederlandse fabrikanten daar last van, maar ook hun buitenlandse concurrenten. Ook structurele verschillen in bijvoorbeeld efficiëntie van het productieproces hebben weinig invloed, omdat ontwikkelingen met elkaar worden vergeleken. Samenvattend, de ontwikkelingen van de relatieve arbeidskosten per eenheid product zijn een redelijk goede indicator voor de richting van de verandering van de prijsconcurrentiepositie, maar minder voor de orde van grootte van de verandering.